

University of
Sistan and Baluchestan

Iranian Educational
Psychology Association

The components of evaluating the effectiveness of factors affecting the academic silence of secondary school students: Thematic analysis approach

Mohammad Ali Pirkamali¹ | Hasan Rahimi² | Ahmad Aryainasab³ | Nematollah Pirkamali⁴ | Mahdiye yahyanezhad⁵

1. Corresponding Author, PhD in Curriculum Planning, Department of Education, Farhangian University, Tehran, Iran. . E-mail: m.pirkamali@gmail.com.

2. PhD in Educational Psychology, Department of Psychology and Counseling, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: rahimi@cfu.ac.ir

3. PhD in Persian Language and Literature, Department of Persian Language and Literature Education, Farhangian University, Tehran, Iran. E-mail: aryainasab@gmail.com.

4. MSc Student in Curriculum Planning, Department of Educational Sciences, Shahid Rajaei Teacher Training University, Tehran, Iran. E-mail: Nemat.pirkamali2731@gmail.com.

5. Master of Educational Psychology, University of Sistan and Baluchestan, Zahedan, Iran. E-mail: Mahdiye75yahyanezhad@gmail.com.

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 25 November 2023

Received in revised form:

8 April 2024

Accepted: 18 May 2024

Published online: 21 May 2024

Keywords:

Academic Silence,
Students,
Secondary School,
Theme Analysis

ABSTRACT

One of the important foundations in the teaching and learning process is the educational interactions that provide the basis for improving education. Academic silence is a psychological phenomenon that hinders the interaction and active participation of students in the classroom and thus leads to a decrease in teaching efficiency in educational environments. of high school students in educational environments using thematic The aim of the present study was to identify the factors affecting the academic silence analysis approach. The studied population of this research was all those involved in education and beneficiaries in the middle school period of the academic year 2023-2024 in Zahedan city. Participants in the research were selected through purposeful criterion-based sampling and the data collection process continued until theoretical saturation was reached. Participants in the research included 15 middle school teachers and 9 students. The data collection tool in this research is a semi-structured interview. Data collection was done using Max Kyuda software. The theme analysis approach in this research was the theme network approach. In order to check the reliability and originality, the criteria of Goba and Lincoln (1980) method were used. The analysis of the results showed that individual factors, educational factors, structural factors and cultural factors are 4 important factors in students' academic silence, considering that academic silence prevents students' active participation in class discussions and can affect the way of teacher-student interaction as well as the learning process. For them to be effective, it seems necessary to identify and pay attention to the factors influencing this phenomenon.

Cite this article: Pirkamali, M.A., Rahimi, H., Aryainasab, A., Pirkamali, N. & Yahyanezhad, M (2024). The components of evaluating the effectiveness of factors affecting the academic silence of secondary school students: Thematic analysis approach Abstract. *Journal of Educational Psychology Studies*, 21 (53), 54-87.

DOI: [10.22111/JEPS.2024.47294.5604](https://doi.org/10.22111/JEPS.2024.47294.5604)

مولفه‌های ارزیابی اثربخشی عوامل موثر بر سکوت تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه:

رویکرد تحلیل مضمون

محمدعلی پیرکمالی^۱ | حسن رحیمی^۲ | احمد آریایی‌نسب^۳ | نعمت‌الله پیرکمالی^۴ | مهدیه یحیی نژاد^۵

۱. نویسنده مسئول، دکترای تخصصی برنامه ریزی درسی، گروه آموزش علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: m.pirkamali@gmail.com

۲. دکترای تخصصی روانشناسی تربیتی، گروه آموزش روانشناسی و مشاوره، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: rahimi@cfu.ac.ir

۳. دکترای تخصصی زبان و ادبیات فارسی، گروه آموزش زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: aryainasab@gmail.com

۴. دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، تهران، ایران. رایانامه: Nemat.pirkamali2731@gmail.com

۵. کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران. رایانامه: Mahdiye75yahyanezhad@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: مقاله پژوهشی	یکی از مبانی مهم در فرآیند تدریس و آموزش، تعاملات آموزشی است که زمینه بهبود آموزش را فراهم می‌آورد. سکوت تحصیلی پدیده‌ای روان‌شناسی است که مانع تعامل و مشارکت فعال دانش‌آموزان در کلاس درس و در نتیجه منجر به کاهش کارایی تدریس در محیط‌های آموزشی می‌شود. هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل موثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه در محیط‌های آموزشی با استفاده از رویکرد تحلیل مضمون بود. جامعه مورد مطالعه این پژوهش کلیه دست‌اندرکاران آموزش و ذی‌نفعان در دوره متوسطه سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ شهر زاهدان بودند. مشارکت‌کنندگان در پژوهش از طریق نمونه‌گیری هدفمند - ملاک‌محور انتخاب شدند و فرآیند جمع‌آوری اطلاعات تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل ۱۵ نفر از معلمان دوره متوسطه و ۹ نفر از دانش‌آموزان بودند. ابزار گردآوری داده‌ها در این تحقیق، مصاحبه نیمه ساختاریافته بود و جمع‌آوری داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا انجام گرفت. رویکرد تحلیل مضمون در این پژوهش، رویکرد شبکه مضامین بوده است. جهت بررسی اطمینان‌پذیری و اصالت یافته‌ها از معیارهای روش گوبا و لینکلن (۱۹۸۰) استفاده شد. تحلیل نتایج نشان داد عوامل فردی، عوامل آموزشی، عوامل ساختاری و عوامل فرهنگی ۴ عامل مهم در سکوت تحصیلی دانش‌آموزان به شمار می‌روند با توجه به اینکه سکوت تحصیلی مانع مشارکت فعال دانش‌آموزان در بحث‌های کلاسی می‌شود و میتواند بر شیوه تعامل معلم و دانش‌آموز و همچنین فرایند یادگیری آنها اثرگذار باشد شناسایی و توجه به عوامل تاثیرگذار بر این پدیده ضروری بنظر می‌رسد.
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۹/۴	
تاریخ ویرایش: ۱۴۰۳/۱/۲۰	
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۲/۲۹	
تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۳/۱	
واژگان کلیدی:	
سکوت تحصیلی، دانش‌آموزان، دوره متوسطه، تحلیل مضمون	

استناد: پیرکمالی، محمدعلی؛ رحیمی، حسن؛ آریایی‌نسب، احمد؛ پیرکمالی، نعمت‌الله و یحیی نژاد، مهدیه (۱۴۰۳). مولفه‌های ارزیابی اثربخشی عوامل موثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه: رویکرد تحلیل مضمون. *مطالعات روانشناسی تربیتی*، ۲۱ (۵۳)، ۸۷-۵۴.

DOI: [10.22111/JEPS.2024.47294.5604](https://doi.org/10.22111/JEPS.2024.47294.5604)

مقدمه

انسانها موجوداتی اجتماعی هستند که همیشه برای تعامل، تبادل تجربیات، ایدهها و اطلاعات و به اشتراک گذاشتن دانش به انسانهای دیگر نیاز دارند. یادگیری در کلاس درس اساساً به فرایند تعامل افراد مشارکت‌کننده در آن، یعنی تعامل بین معلمان و دانش‌آموزان یا دانش‌آموزان با دانش‌آموزان دیگر که به عنوان تعامل کلاسی شناخته می‌شود، متکی است. (نوویانتی و همکاران^۲، ۲۰۲۳). آنچه به فرایند آموزشی و تربیتی روح می‌بخشد و به تکامل آن می‌انجامد "ارتباط و تعاملات تربیتی" است (آریاپوران و اعتمادی زاده، ۱۳۹۹). تعامل، وجه تمایز و مشخصه‌ای است که تدریس^۴ را از آموزش^۵ متمایز می‌سازد چراکه تدریس در فرایندهای تربیتی با تعامل و برقراری ارتباط همراه است اما آموزش لزوماً از این ارتباط برخوردار نیست (میر هاشمی روته و شگری، ۱۳۹۷). تعامل کلاسی عاملی مهم در فرایند آموزش و یادگیری محسوب می‌شود به گونه‌ای که این تعامل در طول فرایند یادگیری تعیین‌کننده فرایند یادگیری دانش‌آموزان است (اریف و همکاران، ۲۰۲۶). تعامل، مستلزم مشارکت فعال در یادگیری، یادگیری فعال و درگیر شدن است. در این فرایند فعال فراگیر خود باید تشخیص دهد گام‌ها را طی کرده و به عبارتی در فرایند یادگیری نقش مؤثری ایفا نماید. اصلی‌ترین متغیر تدریس و عامل خاص برای حفظ توجه و تعمیق انگیزه فراگیران در جریان یادگیری، درگیر شدن در فرایند یادگیری و مباحثه و گفت‌وگو فعال پیرامون مباحث است (پورشافعی، ۱۳۹۸). اگر معلمان دانش‌آموزان را به طور فعال در گفت‌وگوهای کلاسی درگیر کنند، دانش‌آموزان یادگیری معنادارتر و پایدارتری را تجربه خواهند کردند. بنابراین، تغییر تجربیات کلاسی دانش‌آموزان به تجربیات معنادار که علایق آنها را با تغییر روال برجسته تعاملات و گفت‌وگوهای کلاسی توسعه می‌دهد،

1 class interaction

2 Novianti and et al

3 Educational Communication and Interactions

4 Teaching

5 Instruction

6 Arief and et al

مهم است (کیمر^۱ و همکاران، ۲۰۱۵). صحبت کردن یک مهارت مهم در محیط‌های آموزشی به شمار می‌رود، علاوه بر این ارتباط بین مشارکت دانش‌آموزان در تعاملات کلاسی و پیشرفت تحصیلی آنها غیرقابل انکار است. صحبت کردن به عنوان تعامل شاید سخت‌ترین مهارت برای آموزش دانش‌آموزان باشد زیرا گفتار تعاملی که در کلاس اتفاق می‌افتد پدیده‌ای بسیار پیچیده و ظریف است که تحت کنترل قوانین ناگفته رخ می‌دهد (آریپین و آمام^۲، ۲۰۱۹). نتیجتاً باید بیان کرد که، تعامل در کلاس درس کلید دستیابی به هدف‌های یادگیری است؛ اما پژوهش‌های اخیر پیرامون مباحث تعاملی، داده‌های نگران‌کننده‌ای در این باره بیان داشته‌اند؛ و به مفاهیم مختلفی همچون کلاس یک‌طرفه، روش‌های تدریس غیرفعال، بی‌توجهی به کلاس درس توسط فراگیران پی برده‌اند. باید توجه داشت که همه این مفاهیم، ذیل پدیده‌ای کلی سازمان‌دهی می‌شوند که باعث می‌شود کلاس درس از اهداف خود منحرف شود (خلیلی‌گشنیگانی، قدم‌پور و غلامرضایی، ۱۴۰۱). عدم تعامل و گفت‌وگوی کلاسی، جوی آکنده از سکوت را ایجاد می‌کند و باعث رشد پدیده‌ای می‌شود که از آن تحت عنوان "سکوت تحصیلی"^۳ در پژوهش‌ها یاد می‌شود. ادبیات محدودی درباره سکوت در مدارس وجود دارد، پژوهش جاورسکی و ساچداف^۴ (۱۹۹۸) اولین و تنها مطالعه‌ای بود که به بررسی باورهای مربوط به سکوت در کلاس درس پرداخت و یافته‌های آنها باعث شد که کار تجربی بیشتری با تمرکز بر چگونگی تأثیر ارزش‌ها و باورهای معلم و دانش‌آموز درباره سکوت بر آموزش و یادگیری پیشنهاد شود. (هانا^۵، ۲۰۲۱)

وایت^۶ (۱۹۹۶) سکوت کلاسی را اینگونه توصیف می‌کند: از نظر او سکوت عبارت است از نبودن سخن نه نبود فکر و اندیشه و در زمینه کلاسی سکوت به معنای مشارکت محدود یا عدم مشارکت

1 Kiemer

2 Aripin & Umam

3 Academic silence

4 aworski & Sachdev's

5 Hanna

6 white

در طول تعامل در کلاس اشاره دارد. این سکوت در محیط کلاس و فرایند آموزشی، سکوت کلاسی نامیده می‌شود. به شکلی که اگر فراگیران از پاسخ به سؤالات معلم، بیان عقاید، تعامل با همکلاسیان، شرکت در مباحث کلاسی امتناع ورزند و ترجیح ذهنی ایشان بر سکوت باشد، پدیده سکوت کلاسی اتفاق افتاده است (ژویوان، ۲۰۱۶). سکوت تأثیری حیاتی بر فرایند تدریس و یادگیری دارد زیرا باعث می‌شود تا دانش‌آموزان، همکلاسی‌ها و معلمان از به اشتراک گذاشتن دانسته‌هایشان محروم شوند. یکی از مشکلات رایج در بین دانش‌آموزان، تمایل بسیار اندک به صحبت کردن و مشارکت مؤثر در بحث‌ها است؛ زیرا زمانی که فراگیران به سؤالات مطرح‌شده توسط معلمان پاسخ نمی‌دهند و یا سؤالی نمی‌پرسند؛ تعیین این که چه چیزی را فراگرفته‌اند، دشوار است (بهنام فر، ۱۴۰۰). تکین و آگمچی^۲ (۲۰۱۸) معتقدند سکوت، عملی است که در آن فرد به‌طور هدفمند از بروز عقاید، دانش و ایده‌هایش امتناع می‌کند. پراناستی^۳ (۲۰۱۳) پیرامون سکوت کلاسی بیان داشت که سکوت کلاسی به معنای مقاومت در برابر مشارکت در تعاملات کلاسی است. به‌عبارت‌دیگر، در محیط کلاس، سکوت معمولاً به‌عنوان پاسخ منفی دانشجویان به استاد در نظر گرفته می‌شود. سکوت کلاسی یک پدیده پیچیده و چندوجهی است که انفعال فراگیران و ناامیدی مدرسین را به دنبال دارد. سکوت همیشه جنبه منفی ندارد به عبارتی سکوت را می‌توان بر اساس میزان تفاوت در اثربخشی به سکوت مثبت و سکوت منفی تقسیم‌بندی کرد. سکوت مثبت زمانی اتفاق می‌افتد که یادگیرندگان بعد از سوال معلم شروع به فکر می‌کنند در این حالت کلمه‌ای ردوبدل نمی‌شود اما ولی یادگیری جدید اتفاق می‌افتد، و به همین دلیل جاورسکی این نوع سکوت را منبع گفت‌وگوی غنی توصیف می‌کند. در مقابل سکوت منفی به زمانی اطلاق می‌شود که یادگیرندگان هیچ علاقه و انگیزه‌ای برای مشارکت در یادگیری ندارند (تینگ، ۲۰۰۹؛ به نقل از قریشی خوراسگانی و همکاران، ۱۴۰۱). کورزن^۴ (۱۹۹۷) سکوت را به دو دسته سکوت عمدی و غیرعمدی تقسیم کرد، سکوت عمدی معمولاً یک استراتژی عمدی برای مقابله با یک وضعیت خاص است و سکوت غیرعمدی سکوت ناخواسته را توصیف میکند که اغلب با ناامیدی و خجالت همراه است (وانگ و موسکال^۵، ۲۰۱۹). لذا آنچه در مورد

1 Zhouyuan

2 Tekin & Akgemci

3 Pranasti

4 Kurzon

5 Wang & Moskal

پدیده سکوت تحصیلی در بین دانش‌آموزان حائز اهمیت است توجه به نوع سکوت دانش‌آموز و تفاوت قائل شدن بین انواع سکوت است.

پیرامون پدیده سکوت کلاسی، پژوهش‌هایی انجام پذیرفته است و تأثیرات منفی آن بر خودکارآمدی تحصیلی (خلیلی گشیگانی و همکاران، ۱۴۰۱)؛ عدم تعادل و توانایی ایجاد ساخت شناختی منظم (بهنام فر و ضامنی، ۱۳۹۴)؛ مهارت‌های اجتماعی و گروهی فراگیران (عباسی و همکاران، ۱۳۹۹)؛ ایجاد فرهنگ کلاسی مخرب (صابریان و همکاران، ۱۳۸۶) شناسایی شده است. همچنین در بحث از عوامل مؤثر بر آن نیز، عواملی همچون سبک شخصیتی و ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان (خلیلی گشیگانی، ۱۴۰۱)؛ ترس از ارزیابی منفی و کمرویی (عباسی و همکاران، ۱۳۹۹)؛ ترس از اشتباه، احساس عدم سودمندی، بی‌علاقگی و نداشتن دانش و اطلاعات بروز در دانشجویان و اساتید (قریشی خوراسگانی و همکاران، ۱۴۰۱) را بیان داشته‌اند.

از سویی بررسی پیشینه پژوهشی نشان می‌دهد در زمینه سکوت تحصیلی دانش‌آموزان و عوامل مؤثر بر آن پژوهش‌هایی انجام شده است، بیشتر در زمینه بررسی رابطه سکوت سازمانی با سایر متغیرهای آموزشی صورت پذیرفته است به عنوان نمونه خلیلی گشیگانی و همکاران (۱۴۰۱) به بررسی نقش میانجی نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتار سکوت تحصیلی دانش‌آموزان پرداخت. مشکئی‌باف مقدم و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود به بررسی نقش عوامل شناختی در سکوت فراگیران پرداختند. شکی (۱۳۹۹) در پژوهش خود به بررسی نقش سکوت سازمانی به گرایش به نوآوری پرداخت. باین حال علی‌رغم پژوهش‌های انجام‌شده پیرامون این پدیده، خلأ پژوهش‌های ویژه، دقیق و با جامعه مخاطبین گسترده درباره این پدیده وجود دارد. پژوهش‌های انجام پذیرفته بیشتر متمرکز بر آموزش عالی و به بیان ارتباط آن با سایر مؤلفه‌های روان‌شناختی بوده است و همچنین جامعه مخاطبین نیز بیشتر متمرکز بر اساتید و مدرسان بوده است و جایگاه پژوهشی که از هر دو جهت (دانش‌آموز و معلم) به بررسی ابعاد و عوامل مؤثر بر این پدیده پرداخته باشد خالی است و کمبود مربوط به آن احساس می‌شود. لذا هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه نظام آموزش عمومی طبق دیدگاه دانش‌آموزان و معلمان که به صورت ملموس این پدیده را در کلاس‌های درسی تجربه کرده‌اند با استفاده از رویکرد تحلیل مضمون بود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد کیفی و روش تحلیل مضمون (Thematic Analysis) انجام شده است. تحلیل مضمون را باید یک روش پژوهش دانست که دارای انعطاف زیاد در تحقیقات کیفی است. تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است که داده‌های متنوع و پراکنده را به یافته‌های غنی تبدیل می‌کند. جامعه مورد مطالعه این پژوهش کلیه دست‌اندرکاران در عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ شهر زاهدان بودند. از آنجاکه هدف محققین در انتخاب مشارکت‌کنندگان دست یافتن به نمونه‌های دارای بیشترین زمینه اطلاعاتی در مورد موضوع پژوهش بود مشارکت‌کنندگان در پژوهش از طریق نمونه‌گیری هدفمند موارد مطلوب با توجه به ملاک‌های بیان‌شده انتخاب شدند و فرآیند جمع‌آوری اطلاعات تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل ۱۵ نفر از معلمان دوره متوسطه (ملاک ورود حداقل ۵ سال سابقه تجربی)، ۹ نفر از دانش‌آموزان بودند. جهت محرمانه ماندن هرکدام از شرکت‌کنندگان در مراحل پژوهش و رعایت اخلاق پژوهشی به هرکدام از آن‌ها یک کد اختصاص داده شد. ابزار گردآوری داده‌ها در این تحقیق، مصاحبه نیمه ساختاریافته است. فرآیند تحلیل داده‌های حاصل از متن مصاحبه‌ها نیز با توجه به اهمیت آن در رویکرد تحلیل مضمون، هم‌زمان با جمع‌آوری داده‌ها و با استفاده از نرم‌افزار مکس کیودا انجام گرفت. رویکرد تحلیل مضمون در این پژوهش، رویکرد شبکه مضامین بوده است. جهت بررسی اطمینان‌پذیری و اصالت یافته از معیارهای روش گوبا و لینکلن^۱ ۱۹۸۰ استفاده شد. آنها چهار معیار

«قابلیت اعتبار^۱، قابلیت انتقال^۲، قابلیت اتکا^۳ و قابلیت تأیید^۴» را به منظور ارزیابی دقت علمی پژوهش بر شمردند (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۶). در زمینه‌ی قابلیت اعتبار، از روش کنترل اعضاء شرکت کننده استفاده شد. در زمینه‌ی قابلیت انتقال، یافته‌ها در اختیار متخصصین قرار داده شد. در زمینه‌ی قابلیت اتکا (قابلیت اطمینان)، از روش توافق بین کدگذاران استفاده شد و در زمینه‌ی قابلیت تأیید مرور و بازخورد همتایان بکار برده شد.

یافته‌ها

ادراک معلمان و دانش‌آموزان از عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه در ۴ بُعد اصلی دسته‌بندی و در ذیل شرح داده شده است.

۱. عوامل فردی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

در این کد اصلی، دیدگاه مشارکت‌کنندگان در زمینه مؤلفه‌های برنامه‌ای در ۵ زمینه: بی‌انگیزگی تحصیلی، درون‌گرایی، عدم توانمندی در خودتنظیمی، عزت‌نفس پایین و مشکلات جسمی دسته‌بندی شده است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

-
- 1 Credibility
 - 2 Transferability
 - 3 Dependability
 - 4 Conformability

جدول ۱: عوامل فردی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

سوال تحقیق	مضامین پایه	مضامین سازمان	مضامین فراگیر
۱-۱	عدم علاقه به موضوعات درسی، ناهماهنگی با فضای کلاس و مدرسه، عدم اعتقاد به نظام آموزشی و تحصیلی، عدم توانایی کسب و ارتقا ادراکات تحصیلی، یکنواختی هیجانی نسبت به موضوعات و مباحث آموزشی	بی‌انگیزگی تحصیلی	
۲-۱	زودرنجی و ناتوانی در کنترل هیجانات، بی‌تفاوتی برون‌گرای بی‌توانی نسبت به مسائل، تلاطم درونی و خودخوری، ناتوانی در بروز احساسات و عواطف، گوشه‌گیری و انزواطلبی فردی	درون‌گرایی	
۳-۱	ناتوانی در تنظیم اهداف شخصی، عدم تعهد و مسئولیت‌پذیری نسبت به کلاس درس، عدم توانایی در تنظیم برنامه شخصی یادگیری، اطلاعات پایین نسبت به یادگیری و تأثیر مشارکت در درونی سازی یادگیری	عدم توانمندی در خودتنظیمی	
۴-۱	احساس عدم سودمندی در کلاس درس و جامعه، ترس از رقابت، نگرش منفی نسبت به اطرافیان و همسالان، حساسیت روحی و روانی، ترس از تمسخر توسط همکلاسیان و معلم، خودکم‌بینی، تلاش برای بیان کامل‌ترین نظر	عزت‌نفس پایین	
۵-۱	لکنت زبان، مشکلات جسمی ویژه مانند صرع و غش در هنگام استرس بالا	مشکلات جسمی	

عوامل فردی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره

۱-۱. بی‌انگیزگی تحصیلی: وجود انگیزه طی فرایند یادگیری باعث بهبود ارتباط، کاهش مشکلات روان‌شناختی و افزایش خلاقیت و یادگیری می‌شود. شواهد پژوهشی نشان می‌دهد انگیزه تحصیلی با عوامل مختلف آموزشی همچون کنجاوی، یادگیری، تلاش و کوشش و عملکرد بهتر در ارتباط است (ناصح، ۱۳۹۶؛ به نقل از قاسم‌زاده و صدر، ۱۴۰۲). بنابراین می‌توان گفت یکی از عوامل مؤثر و سازنده در مشارکت کلاسی که دانش‌آموزان را ترغیب به گفت‌وگو می‌کند علاقه و انگیزش نسبت به موضوع درسی است. به عبارت دیگر، بی‌انگیزگی تحصیلی و بی‌رغبتی نسبت به مسائل باعث می‌شود دانش‌آموزان نسبت به درس و موضوعات بی‌تفاوت باشند. ذیل این محور، عدم توانمندی در درک کاربرد موضوعات درسی، اهمیت مطالب و جایگاه آن در برنامه تحصیلی و آموزشی و یکنواختی هیجانی نسبت به موضوعات عنوان گردید؛ که همه این عوامل نشان‌دهنده بی‌علاقگی دانش‌آموز، نسبت به موضوع درسی است و باعث می‌شود تا در کلاس به سکوت روی آورد. در همین رابطه دانش‌آموز (۳) بیان داشت:

" من در کلاس‌هایی که موضوعات درسی و مباحث خیلی ذهنی و استدلالی هست علاقه‌ای به استدلال و بحث ندارم. مثلاً کلاس فلسفه برای من واقعاً خسته‌کننده هست و اصلاً علاقه‌ای به شرکت در بحث‌های این کلاس ندارم و ترجیح می‌دم ساکت باشم تا با معلم و یا دانش‌آموزان سر موضوعات این درس بحث و گفت‌وگو کنم."

۲-۱. درون‌گرایی: در نظریه یونگ درون‌گرایی و برونگرایی بر اساس نگرش ما در مواجهه با دنیای درون و بیرون تفکیک می‌شوند. یک فرد درون‌گرا در مواجهه با دنیای بیرون سعی می‌کند از آن فاصله بگیرد اما مواجهه با دنیای درون برای او خوشایند و لذت‌بخش است. در واقع در نظریه یونگ دنیای درون برای یک فرد درون‌گرا منبع انرژی است و ارتباط با دنیای بیرون از این انرژی می‌کاهد. (ببی^۱، ۲۰۲۰). ویژگی‌های شخصیتی افراد می‌تواند رفتار آنها را پیش‌بینی نماید، افراد

درونگرا افرادی ساکت و خوددار هستند که در ارتباط با دیگران احتیاط را رعایت می‌کنند و درونگرایی از طریق ارتباط با خلق پایین و عاطفه منفی می‌تواند بر میزان روابط بین فردی تأثیر بگذارد (ایزدی و همکاران، ۱۴۰۲). در زمینه کلاس درس نیز این درون‌گرایی می‌تواند یکی از عوامل سکوت کلاسی باشد.

۳-۱. عدم توانمندی در خودتنظیمی: خودتنظیمی نوعی یادگیری است که یادگیرنده در آن از نظر انگیزشی، فراشناختی و رفتاری مشارکت فعالی طی فرایند یادگیری دارد (زیمرمن، ۱۹۸۹؛ به نقل از رنجبرمحمدی و همکاران، ۱۴۰۱). مشارکت‌کنندگان در پژوهش نیز این مهم را شامل عوامل مختلفی می‌دانند که پژوهشگران ذیل عناوینی همچون ناتوانی در تنظیم اهداف شخصی، عدم تعهد و مسئولیت‌پذیری نسبت به کلاس درس، عدم توانایی در تنظیم برنامه شخصی یادگیری، اطلاعات پایین نسبت به یادگیری و تأثیر مشارکت در درونی سازی یادگیری سازمان‌دهی نمودند. در این باره، معلم (۴) بیان داشت:

"عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره را تنها نباید به ویژگی‌های دانش‌آموزان محدود کرد به نظر من یکی از دلایل اینه که دانش‌آموزان ما در دوره متوسطه هنوز نمی‌توانند برای خودشان یک برنامه یادگیری و تحصیلی طراحی کنند و بر اساس اون به فعالیت‌های کلاسی و برون کلاسی جهت بدهند و وقتی فرد در این مهارت ضعیف باشه سریع نسبت به درس و مدرسه بی‌انگیزه میشه."

۴-۱. عزت‌نفس پایین: بر طبق تحقیقاتی که انجام شده است افرادی که عزت‌نفس پایینی دارند حساسیت بیش‌ازحدی نسبت به مسائل مختلف از خود نشان می‌دهند. آن‌ها احساس شکننده‌ای نسبت به خود دارند و به راحتی از دیگران آسیب می‌بینند. علاوه بر این تحقیقات نشان می‌دهد که افراد با عزت‌نفس پایین نسبت به عدم پذیرش و تأیید توسط دیگران بیش‌ازحد حساس هستند (ارث

و روبینس^۱، (۲۰۱۴). دانش‌آموزانی که عزت‌نفس پایینی دارند به خود و توانایی‌هایشان اطمینان بنابراین از این می‌ترسند که حرف اشتباهی بزنند و مورد تمسخر معلم و همکلاسی‌ها قرار بگیرند و برای اجتناب از این وضعیت در کلاس سکوت می‌کنند (ژویوان، ۲۰۱۶).

۵-۱. مشکلات جسمی: از دیگر مؤلفه‌هایی که باعث سکوت کلاسی می‌شود، مشکلات جسمی است که دانش‌آموزان را در صورت تمایل به مشارکت و گفت‌وگو کلاسی به‌نوعی عقب می‌راند. هرچند سهم این عامل در عوامل فردی از بقیه پایین‌تر و کمتر است اما موارد مشاهده‌شده در این باره بیان می‌کند که این عامل نیز می‌تواند مؤثر باشد. به‌عبارت‌دیگر مشکلاتی همچون لکنت زبان و یا ناتوانی کنترل هیجانی در هنگام بیان نظرات و تپش قلب و ... می‌تواند فرد را به سکوت کلاسی ترغیب نماید و او را در حاشیه امن او نگه ندارد. در این باره دانش‌آموز (۲) که لکنت زبان داشت بیان کرد:

" من هرگاه که می‌خواهم صحبت کنم هم معلم و هم دانش‌آموزان دیگه از این‌که زبونم گیر داره اذیت میشن و حتی گاهی اوقات توسط بقیه مسخره هم میشم به همین دلیل ترجیح میدم بیشتر شنونده باشم. البته درس‌ها را می‌خوانم و یاد می‌گیرم ولی علاقه‌ای به مباحثه ندارم."

۲. عوامل آموزشی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

مشارکت‌کنندگان در این زمینه اذعان داشتند که از ابعاد مهم و تأثیرگذار در اثربخشی حیطه موضوعی، توجه به ابعاد آموزشی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه است. چراکه همچون سایر فرایندهای درون مدرسه‌ای، عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه نیز بدون توجه به ابعاد آموزشی از منصفه اثربخشی خارج خواهد شد و بخش عمده‌ای از این پدیده و زمان آموزشی مدرسه به بحث آموزش اختصاص دارد. مفاهیم به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها در این زمینه به شرح ذیل است:

جدول ۲: عوامل آموزشی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

سؤال تحقیق	کدباز	کد محوری	کد منتخب
۱-۲	بی‌توجهی به کار گروهی در کلاس درس، استفاده از روش‌های غیرفعال همچون سخنرانی، غفلت از مشارکت کلاسی و توجه به نظرات دانش‌آموزان، عدم آموزش مشارکتی مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان، بی‌توجهی به روش‌های فعال تدریس همچون بحث گروهی و همیاری تیمی	عدم استفاده از روش‌های مشارکتی	عوامل آموزشی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه
۲-۲	ارائه چارچوب‌های ارزشیابی حافظه محور، بی‌توجهی به میزان مشارکت کلاسی در ارزیابی‌های معیارهای عملکردی کلاسی، عدم استفاده از معیارهای عملکردی و گفت‌وگو محور در تدریس، ارزیابی یک‌جانبه و مداد و کاغذی، بی‌توجهی و غفلت از معیارهای پروژه‌ای در ارزیابی‌های درون کلاسی و مدرسه‌ای	معیارهای عملکردی در ارزیابی	
۳-۲	نداشتن زمینه اطلاعاتی به‌روز و سازمان‌یافته در زمینه روش‌های تدریس، عدم به‌روزرسانی اطلاعات درسی نسبت به موضوعات و غفلت از ارائه مطالب جذاب و جدید، عدم توانمندی در استفاده از فناوری‌های آموزشی به شیوه تعاملی	عدم توجه به توسعه حرفه‌ای	
۴-۲	ارزش محوری کلاس ساکت در مدرسه، دید منفی نسبت به شیوه باز ارائه نظرات و سؤالات، عدم تفکیک میان بی‌نظمی و آناشسیسم کلاسی و فعالیت و ارائه نظرات دانش‌آموزان، اعتقاد به آموزش ایزوله شده و لزوم به ارائه	درک ناصحیح نسبت به ارزش‌های کلاسی	

محتوا در تدریس (غفلت از روش و ارزش‌های ساخت

گرایانه)

۵-۲	پابندی صرف به اهداف آموزشی و بی‌توجهی به	عدم توجه به
	وضعیت کلاسی، گروه‌بندی نامناسب دانش‌آموزان و	تفاوت‌های فردی
	بی‌توجهی به همگنی گروهی، عدم توجه به سطح شناختی	
	دانش‌آموزان در پرسش و پاسخ کلاسی	

۲-۱. عدم استفاده از روش‌های تدریس مشارکتی: روش تدریس مشارکتی به عنوان راهکاری مفید می‌تواند به یادگیری متون درسی توسط فراگیران کمک بسیاری کند. اصول این روش یادگیری عبارت است از: درگیر کردن دانش‌آموزان در دانش موجود و آموزش دانش جدید از طریق گفت‌وگو، که طی آن دانش‌آموزان با هم به سمت اهداف مشترک حرکت می‌کنند (سیف، ۱۳۸۲؛ به نقل از حسینی‌راد و همکاران، ۱۴۰۰). با توجه به تعریف تدریس مشارکتی می‌توان گفت وظیفه اصلی معلم در تدریس مشارکتی، ایجاد زمینه مشارکت، همکاری و همیاری گروهی میان دانش‌آموزان است. کار او ایجاد رقابت نیست، بلکه ایجاد رفاقت و همکاری و صمیمیت میان آنهاست. فلسفه وجودی تدریس مشارکتی دقیقاً به همین سبب است. در همین ارتباط معلم (۱) بیان داشت:

"در مدیریت جریان آموزش و به‌خصوص اجرای طرح‌های آموزشی و نظارتی همچون عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه، باید چارچوب‌ها را به‌خوبی شناخت و از روش‌های صحیح استفاده کرد. به‌عنوان مثال روش‌هایی که دانش‌آموزان باهم برای انجام یک کار یا فعالیت هماهنگ می‌شوند باعث می‌شود همون دانش‌آموزی که قبلاً اصلاً فعالیتی نداشته حالا بیاد و تو کار شریک بشه."

۲-۲. بی‌توجهی به معیارهای عملکردی در ارزیابی: بخشی از تلاش‌های بی‌ثمر نظام آموزشی در تحرک کلاسی و پیشگیری از سکوت کلاسی را باید در فعالیت‌های ارزیابانه دانست. به‌عبارت‌دیگر

معیارهای ارزیابی می‌تواند به‌عنوان موتور محرک یادگیری عمل نماید و به یادگیری و فرایند آموزش سمت‌وسو دهد. در زمینه سکوت کلاسی نیز اگر معیارهای ارزیابی به شکل صحیح تدوین شود و مشتمل بر فعالیت‌های عملکردی و مباحثات کلاسی و مشارکت‌ها باشد بخشی از تلاش‌های در زمینه جلوگیری از سکوت کلاسی به ثمر خواهد نشست.

۳-۲. توجه به توسعه حرفه‌ای: توجه به توسعه حرفه‌ای و فراهم کردن زمینه توسعه‌یافتگی برای همکاران و کارکنان از دیگر محورهایی است که به جلوگیری از سکوت کلاسی می‌انجامد. اگر معلمان دانش کافی برای مدیریت و رهبری کلاس و همچنین توانایی تصمیم‌گیری درست را نداشته باشند، ممکن است آینده دانش‌آموزان را به خطر بیندازند (استیرنت، ۲۰۱۴؛ به نقل از وثوقی فرد و همکاران، ۱۴۰۲). توسعه حرفه‌ای معلمان و مدیران باعث می‌شود بخش عمده‌ای از کیفیت‌بخشی به‌درستی در مدرسه جریان یابد. در این زمینه به مؤلفه‌هایی چون نداشتن زمینه اطلاعاتی به‌روز و سازمان‌یافته در زمینه روش‌های تدریس، عدم به‌روزرسانی اطلاعات درسی نسبت به موضوعات و غفلت از ارائه مطالب جذاب و جدید، عدم توانمندی در استفاده از فناوری‌های آموزشی به شیوه تعاملی اشاره شد.

۴-۲. درک ناصحیح نسبت به ارزش‌های کلاسی: کلاس درس به‌مثابه یک مکان می‌تواند زمینه بروز و ظهور شیوه‌های مختلف آموزش و سبک‌های متفاوت کلاس داری باشد؛ اما باید توجه داشت که معلم به‌مثابه متکلم وحده و دانش‌آموز به‌مثابه شنونده تمام، ارزش نیست و کلاس درس باید دارای پویایی باشد. شاید گاهی در گذشته ارزش‌هایی همچون سکوت کلاس مطرح بوده است اما یافته‌های پژوهشی روز دنیا از کلاس‌های پویا و فعال حمایت می‌کنند؛ بنابراین این درک ناصحیح از ارزش‌های کلاسی باید کنار گذاشته شود.

۵-۲. عدم توجه به تفاوت‌های فردی: دانش‌آموزان با شخصیت‌ها، توانایی‌ها و سبک‌های یادگیری منحصر به فرد خود وارد کلاس‌های درس می‌شوند و معلمان باید مطمئن شوند که با استفاده از

راهبردهای آموزشی متفاوت می‌توانند نیاز تمامی دانش‌آموزان را برآورده سازند و به آنها کمک کنند تا به اهداف آموزشی تعیین شده دست یابند (شو و کوپر^۱، ۲۰۲۲؛ به نقل از اسلامیان و همکاران، ۱۴۰۱). درک تفاوت‌های یادگیرندگان کاری دشوار و حساس، اما بسیار ضروری است، به طوری که اطمینان حاصل شود که همه دانش‌آموزان فرصت موفقیت دارند. دانش‌آموزان دارای سطوح مختلفی از انگیزه، نگرش و عکس‌العمل نسبت به محیط‌های کلاسی و روش‌های آموزشی هستند. هرچه مربیان این تفاوت (انگیزه، نگرش و عکس‌العمل) بین دانش‌آموزان را بیشتر درک کنند، فرصت آنان برای یادگیری آنچه آموزش داده می‌شود بیشتر خواهد بود و سکوت کلاسی کمتر شایع خواهد شد.

۳. عوامل ساختاری مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

مشارکت‌کنندگان در پژوهش معتقد بودند که از ابعاد مهم و تأثیرگذار در اثربخشی حیطه موضوعی، توجه ابعاد ساختاری عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه است. این بخش از پژوهش معطوف به بسترها و زیرساخت‌های آموزشی مؤثر است. مفاهیم به دست آمده از مصاحبه‌ها در این زمینه به شرح ذیل است:

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۳: عوامل ساختاری مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

سؤال تحقیق	کدباز	کد محوری	کد منتخب
۱-۳	تدوین بخشنامه‌های منسجم و یکپارچه‌سازی جریان آموزش، وجود روابط بالا به پایین در ساختار آموزشی، عدم اعتنا به ظرفیت‌های درون مدرسه‌ای، بی‌توجهی به آسیب‌شناسی‌های روان‌شناختی کلاس درس و ارائه نسخه‌های واحد برای همه مدارس	نظام آموزشی متمرکز	
۲-۳	عدم پذیرش تفاوت‌های فردی در کلاس‌های درس و مدارس، پایبندی صرف به قوانین مدرسه‌ای و عدم توجه به نظرات دانش‌آموزان در تدوین مقررات کلاسی و مدرسه‌ای، ارزش محوری پذیرش و سکوت کلاسی در برنامه‌های مدارس به شکل صریح و ضمنی	وجود قوانین سخت گیرانه	
۳-۳	محتوای متن محور و منفعل ساز کتب درسی، بی‌توجهی به ساخت شناختی یادگیرندگان، تداوم و توالی ضعیف کتب درسی، عدم توانایی فراگیران در ارتباط‌گیری با محتوای درسی، بی‌توجهی به پروژه‌های فعال در محتوای درسی	محتوایی کتب درسی	
۴-۳	بی‌توجهی به پرورش تفکر انتقادی در مدارس، عدم پذیرش نسبت به دیدگاه‌های جدید، استفاده از روش‌های سنتی در نظام آموزشی و بی‌توجهی به نوآوری‌های مدرسه‌ای، بی‌تفاوتی نسبت به آموزش خارج از روال کنکور و تست محور در مدارس	بی‌توجهی به خلاقیت و نوآوری سازمانی	

عوامل ساختاری مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه
بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

متوسطه

۵-۳	بی‌توجهی به تفاوت‌های فردی در کلاس‌های استفاده از
	درس، غفلت از ظرفیت‌های ویژه کلاسی در مدارس، سبک‌های رهبری
	توجه به اهداف و برنامه‌های آموزشی به شکل کاملاً وظیفه مدار
	وفادارانه، عدم انعطاف‌پذیری برنامه‌های آموزشی و
	کلاسی در مدارس

۳-۱. نظام آموزشی متمرکز: نظام‌های آموزشی در سطح کلان تأثیر بسزایی بر ویژگی نظام‌های خرد داشته و می‌توانند تا حد زیادی تسهیل‌کننده اهداف نظام آموزشی خرد همچون مدرسه باشند. این ویژگی در نظام‌های آموزشی متمرکز همچون نظام آموزشی ایران دوچندان نمود دارد. در این زمینه مشارکت‌کنندگان در پژوهش به وجود بخشنامه‌های متعدد که به دنبال یکسان‌سازی جریان آموزش و فعالیت‌های کلاسی هستند اشاره داشتند.

۳-۲. وجود قوانین سخت گیرانه: قوانین کلاسی و مدرسه‌ای به ساختار آموزشی کمک می‌کنند و نظم و انضباط آموزشی مدارس را تضمین می‌کنند؛ اما اگر این قوانین شکل سخت‌گیرانه و غیر منعطف به خود بگیرد آموزش را مختل خواهد کرد و می‌تواند سکوت کلاسی را به همراه داشته باشد. در این زمینه مشارکت‌کنندگان در پژوهش به عواملی همچون عدم پذیرش تفاوت‌های فردی در کلاس‌های درس و مدارس، پایبندی صرف به قوانین مدرسه‌ای و عدم توجه به نظرات دانش‌آموزان در تدوین مقررات کلاسی و مدرسه‌ای، ارزش محوری پذیرش و سکوت کلاسی در برنامه‌های مدارس به شکل صریح و ضمنی اشاره داشتند. در این باره به‌عنوان مثال دانش‌آموز (۱) بیان داشت:

"در مدرسه ما، نظر من یا دوستانم تأثیری در جریان مدرسه و یا حتی کلاس درس نداره؛ یعنی کسی اصلاً نظری از ما نمی‌خواهد که ما نظر بدیم. حالا شما فکر کن که تو این مدرسه چی مهمه؟ فقط این که نمره آخر سال شما خوب باشه و یا کلاس‌های کنکور به موقع برگزار بشه دیگه اصلاً به

زمان و مکان و جزئیاتش از نظر دانش‌آموزان کسی کاری ندارد و شما مجبوری خودت با قوانین مدرسه وفق بدی."

۳-۳. ضعف محتوایی کتب درسی: چگونگی تنظیم محتوای کتب درسی عامل مهمی در تعیین چگونگی یادگیری است. گاهی عدم کارایی و نامناسب بودن محتوا و عدم تناسب آن با توانایی درک و فهم دانش‌آموزان، یادگیری را مشکل می‌کند یا نتیجه‌ی کمتر از انتظار به بار می‌آورد؛ بنابراین، در تهیه کتب درسی مؤثر و اثربخش، فعالیت آموزشی و تجارب یادگیری باید به گونه‌ای تنظیم شوند که یکدیگر را تقویت کنند و فعالیت‌های یادگیری با توانایی‌های دانش‌آموزان منطبق باشند، در این زمینه مشارکت‌کنندگان به عواملی همچون محتوای متن محور و منفعل ساز کتب درسی، بی‌توجهی به ساخت شناختی یادگیرندگان، تداوم و توالی ضعیف کتب درسی، عدم توانایی فراگیران در ارتباط‌گیری با محتوای درسی، بی‌توجهی به پروژه‌های فعال در محتوای درسی اشاره داشتند.

۳-۴. بی‌توجهی به خلاقیت و نوآوری سازمانی: در نظام‌های آموزشی تأکید عمده بر پرورش خلاقیت دانش‌آموزان است و معیار اساسی موفقیت این نظام‌ها نیز در این است که چقدر افراد با فکر و خلاق تربیت می‌کنند و به تعبیری دیگر معلم خوب را کسی می‌دانند که تفکر و چگونگی استفاده از اطلاعات را به دانش‌آموزان یاد دهد و آنان را خلاق بار آورد (مولان، ۲۰۱۷). اگر این خلاقیت و نوآوری در جریان آموزش مغفول بماند، شیوه‌های سنتی آموزش و مدرسه داری بر پایه توجه به موضوعات درسی، دانش‌آموزان و نظرات ایشان را کنار خواهند گذاشت. در این زمینه مشارکت‌کنندگان به مؤلفه‌هایی چون بی‌توجهی به پرورش تفکر انتقادی در مدارس، عدم پذیرش نسبت به دیدگاه‌های جدید، استفاده از روش‌های سنتی در نظام آموزشی و بی‌توجهی به نوآوری‌های مدرسه‌ای، بی‌تفاوتی نسبت به آموزش خارج از روال کنکور و تست محور در مدارس متوسطه اشاره داشتند. در همین رابطه معلم (۴) بیان داشت:

"خلاقیت، موضوع جالب و بحث انگیزی که تأثیر آن در موفقیت و پیشرفت افراد ثابت شده است؛ اما اینکه آیا می‌توان به آموزش بر مبنای خلاقیت پرداخت و آن را به افراد آموزش داد تا به وسیله آن برنامه‌های دیگر آموزشی خود را پیش ببرند جای سؤال دارد. اکثر صاحب‌نظران امکان چنین آموزشی را تأیید کرده‌اند. اکثر روانشناسان آموزشی چه در مکتب شناختی و چه در مکاتب رفتاری معتقدند که خلاقیت و آفرینندگی قابل آموزش هستند و نیاز الان نظام آموزشی ما هم همین خلاقیت است."

۳-۵. استفاده از سبک‌های رهبری وظیفه‌مدار: معلمی که از سبک رهبری وظیفه‌مدار استفاده می‌کند نقش‌هایی که خود و دانش‌آموزان باید ایفا کنند را به نحو احسن مشخص می‌کند و به سازماندهی کارها، مشخص کردن اهداف و تعیین روابط می‌پردازد (جان‌مشایخ و برزیده، ۱۳۸۹) در نظام‌های آموزشی درون مدرسه‌ای و رابطه آن با سکوت سازمانی، رد پای سبک‌های رهبری آمرانه وجود داشت. به شکلی که عوامل بی‌توجهی به تفاوت‌های فردی در کلاس‌های درس، غفلت از ظرفیت‌های ویژه کلاسی در مدارس، توجه به اهداف و برنامه‌های آموزشی به شکل کاملاً وفادارانه، عدم انعطاف‌پذیری برنامه‌های آموزشی و کلاسی در مدارس مؤید این امر بودند.

دانش‌آموز (۵) در این باره بیان داشت:

"در مدرسه ما، فقط حرف و صحبت مدیر و معاونین مهمه و در کلاس درس هم فقط معلم حرف اول و آخر می‌زنه و ما دانش‌آموزان فقط آمدمیم که عرصه خالی نباشه!"

۴. عوامل فرهنگی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

مشارکت‌کنندگان در این باره اذعان داشتند که عوامل فرهنگی و مرتبط با زمینه‌های بافت محور مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه، می‌توانند در پیشبرد اهداف آن سهم عمده‌ای داشته باشند. عوامل فرهنگی متشکل از چارچوب‌هایی است که افراد در آن زیست می‌کنند و بر

ویژگی‌های رفتاری ایشان تأثیر بسزایی دارد. مفاهیم به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها در این زمینه به شرح ذیل است:

جدول ۴. عوامل فرهنگی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه

سؤال	کدباز	کد محوری	کد منتخب
۱-۴	تأثیرپذیری از دوستان و همسالان، وجود ارزش‌های	گروه دوستان	
	ضد مدرسه‌ای در گروه دوستان، ترس از تمسخر و حذف شدن از گروه دوستان، پرداختن گروهی به فعالیت‌های جانبی و غفلت از پروژه‌های مدرسه‌ای	و همسالان	
۲-۴	عدم توجه به فراهم‌سازی بسترهای ارتباط درون مدرسه‌ای، بی‌توجهی به استفاده از روش‌های تعاملی (پروژه و گروه‌بندی)، عدم استفاده از سازوکارهای ارتباط محور در آموزش‌های حضوری و مجازی (انجمن، چت و اتاق‌های ارتباطی)، بی‌توجهی به امکان تعامل در فضای مدرسه، غفلت از خرد جمعی در راستای کیفیت‌بخشی به برنامه‌ها	بی‌توجهی به ارزش‌های درون مدرسه‌ای	
۳-۴	بی‌توجهی به یادگیری فردی و جمعی و فعالیت‌های مرتبط، عدم توجه به تولید، تسهیم و انتقال دانش و مباحث در فضای درون کلاسی و برون کلاسی، بی‌توجهی به مشارکت‌های گروهی و فرصت‌های همیاری	ضعف در فرهنگ یادگیری	
۵-۴	داشتن دغدغه‌های جانبی و معیشتی، ضعف مشارکت اجتماعی در فضای جمعی مدرسه و اجتماع، شرایط	ضعف اقتصادی - اجتماعی	

عوامل فرهنگی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش

سخت اقتصادی و لزوم توجه به فعالیت‌های درآمدزا

دانش‌آموزان در برخی طبقات اجتماعی

۴-۱ گروه دوستان و همسالان: نقش گروه دوستان و همسالان در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در تمام مقاطع تحصیلی بسیار زیاد است اما در هر مقطعی باید از دیدگاه ویژه‌ای به آن نگریست. عوامل فرهنگی و تأثیرپذیری از دوستان در مقطع متوسطه سهم بسزایی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد؛ زیرا که در این مقطع دانش‌آموزان از نظر سنی رشد نموده و آمادگی کافی برای پذیرش بسیاری از مسائل را پیدا نموده‌اند. حال اگر این پتانسیل در جهت مثبت به کار گرفته شود، بسیار گره‌گشا خواهد بود و عامل مهمی در پیشرفت تحصیلی و پیشگیری از سکوت کلاسی دانش‌آموزان به حساب خواهد آمد.

۴-۲ بی‌توجهی به ارزش‌های درون مدرسه‌ای: ارزش‌ها در مدارس و نظام‌های آموزشی به‌عنوان پیش‌رانه موتور آن نظام می‌توانند اهداف را تسهیل نمایند. در نظام آموزشی و به‌طوری‌که مدرسه نیز، ارزش‌هایی همچون خرد محوری، فعالیت‌های گروهی و همیاری می‌تواند به فعالیت‌های تحصیلی و اجتماعی فراگیران بینجامد و از سکوت کلاسی پیشگیری نماید. در این رابطه، معلم (۳) بیان داشت:

"مدارس از برنامه‌ریزی و لزوم توجه به خرد جمعی، غافل شده‌اند و همین باعث شده است

اداره بخشنده‌ها و طرح‌هایی را برای همه‌ی مدارس سوای از تفاوت‌های آن‌ها ارسال نماید."

۴-۳ ضعف در فرهنگ یادگیری: فرهنگ یادگیری یعنی کارمندی که در یک محیط مشغول به کار هستند، در مورد رشد و توسعه خودشان ذهنیت مثبت و مشترکی داشته باشند. فرهنگ یادگیری در سازمان، رشد و توسعه حرفه‌ای را در یک شرکت تشویق می‌کند (هودا و همکاران، ۲۰۱۷).^۱

همین رابطه فرهنگ یادگیری در صورتیکه بر جامعه و فضای مدرسه حکم فرما شود، افراد و فراگیران به دنبال یادگیری از هیچ فرصتی دریغ نخواهند کرد؛ و فضای مبتنی بر سکوت جای خود را به فضای تعاملی خواهد دارد. در استناد به ضعف فرهنگی به نمونه‌ای از بیانات اشاره می‌شود.

"در مدارس ما، دانش‌آموزان کار گروهی و همیاری ضعیفی دارند. به عبارت دیگر فضای مدارس ما بیشتر مبتنی بر کار فردی است و این فعالیت‌های فردگرایانه باعث می‌شود افراد ساکت‌تر شده و کمتر به بحث و مباحثه بپردازند."

۴-۴ ضعف اقتصادی - اجتماعی: از دیگر زمینه‌های اجرای مؤثر و موفق عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه، ضعف اقتصادی و اجتماعی است. در این باره باید بیان داشت که دانش‌آموزان به خصوص در طبقات ضعیف اجتماعی، فعالیت‌های تحصیلی و آموزشی آن‌ها به حاشیه رفته است و بیشتر درگیر فعالیت‌های درآمدزا و اقتصادی شده‌اند. این موضوع به شکل فرهنگی در طبقات ضعیف‌تر، خانواده‌ها را نیز درگیر کرده است. مشارکت‌کنندگان در پژوهش در این باره به فعالیت‌های اقتصادی دانش‌آموزان به عنوان مانعی برای ادامه تحصیل و پیگیری فعالیت‌های مدرسه‌ای اشاره داشتند. در استناد به مضامین مطروحه، مؤلفه‌های همچون داشتن دغدغه‌های جانبی و معیشتی، ضعف مشارکت اجتماعی در فضای جمعی مدرسه و اجتماع، شرایط سخت اقتصادی و لزوم توجه به فعالیت‌های درآمدزا دانش‌آموزان در برخی طبقات اجتماعی احصا گردید.

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی‌ها و پیشینه پژوهشی نشان دهنده ضعف در تعامل و پدیده سکوت تحصیلی در مدارس کشور است (خلیلی گشنیگانی و همکاران، ۱۴۰۱، مشکی باف مقدم و همکاران، ۱۳۹۸ و شکی، ۱۳۹۹) است. لذا هدف پژوهش حاضر شناسایی عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان با استفاده از رویکرد تحلیل مضمون بود. با توجه به روش‌شناسی پژوهش که تحلیل مضامین برگرفته از مصاحبه‌ها

و دیدگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش است نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش با توجه به فرآیند کدگذاری مرحله‌بندی (باز، محوری و انتخابی) در ۴ بُعد عوامل فردی، عوامل آموزشی، عوامل ساختاری و عوامل فرهنگی سازمان یافت؛ که در ادامه به تشریح آن پرداخته می‌شود.

عوامل فردی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه: به عقیده مشارکت‌کنندگان در پژوهش، از جمله، عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه، عوامل فردی است. عوامل فردی مشتمل بر ویژگی‌های رفتاری، نگرشی و مهارتی دانش‌آموزانی است که ترجیح را بر سکوت در کلاس درس می‌گذارند و در مباحث کلاسی مشارکت چندانی ندارند. بی‌انگیزگی تحصیلی، درون‌گرایی، عدم توانمندی در خودتنظیمی، عزت‌نفس پایین و مشکلات جسمی مضامین مربوط به عوامل فردی مؤثر بر سکوت تحصیلی هستند. مضمون بی‌انگیزگی تحصیلی به بی‌علاقگی و نگرش خنثی دانش‌آموز به درس و مدرسه اشاره دارد؛ مضمون درون‌گرایی به ویژگی شخصیتی بعضی از دانش‌آموزانی که سکوت کلاسی را تجربه کرده‌اند اشاره دارد و مشتمل بر مؤلفه‌هایی همچون زودرنجی و ناتوانی در کنترل هیجانات، بی‌تفاوتی برونی نسبت به مسائل، تلاطم درونی و خودخوری، ناتوانی در بروز احساسات و عواطف، گوشه‌گیری و انزواطلبی فردی است؛ مضمون عدم توانمندی در خودتنظیمی به مهارت ضعیف در تدوین اهداف، برنامه‌ها، عدم تعهد و مسئولیت‌پذیری اشاره دارد؛ مضمون عزت‌نفس پایین نیز با تأکید بر احساس عدم سودمندی، ترس از رقابت و نگرش منفی نسبت به اطرافیان به ویژگی‌های دانش‌آموزان در این زمینه می‌پردازد و در انتها مضمون مشکلات جسمی که شیوع و فراوانی کمتری نیز به نسبت سایر مضامین معرفی شده داشت به مشکلاتی همچون لکنت زبان و مشکلاتی مانند صرع و غش اشاره دارد. یافته‌های پژوهش در این بخش با یافته‌های پژوهش عباسی و همکاران (۱۳۹۹)، بهنام فر (۱۴۰۰) و تکین و اگر مچی (۲۰۱۸) ژویوان (۲۰۱۶) همخوانی دارد. بهنام فر (۱۴۰۰) در پژوهش خود به این نتیجه رسید که ویژگی‌های شخصیتی فراگیران از عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی آنان است. همچنین ژویوان

(۲۰۱۶) عوامل فردی از جمله عزت نفس پایین دانش‌آموزان را از عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی می‌داند.

عوامل آموزشی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه: مشارکت‌کنندگان در این زمینه اذعان داشتند که از ابعاد مهم و تأثیرگذار در اثربخشی حیطه موضوعی، توجه ابعاد آموزشی عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه است. در این زمینه مضامین پایه، عدم استفاده از روش‌های تدریس مشارکتی و انفعال دانش‌آموزان در کلاس درس به دلیل استفاده از روش‌هایی همچون سخنرانی؛ بی‌توجهی به معیارهای عملکردی در ارزیابی که ناشی از عدم تدوین چارچوب‌های صحیح و جامع در ارزشیابی است؛ مضمون عدم توجه به توسعه حرفه‌ای که اشاره به نداشتن زمینه اطلاعاتی و دانش بروز در زمینه آموزش است؛ مضمون پایه درک ناصحیح از ارزش‌های کلاسی با مؤلفه‌های ارزش محوری کلاس ساکت در مدرسه، دید منفی نسبت به شیوه باز ارائه نظرات و سؤالات، عدم تفکیک میان بی‌نظمی و آناارشیسم کلاسی و فعالیت و ارائه نظرات دانش‌آموزان، اعتقاد به آموزش ایزوله شده و لزوم به ارائه محتوا در تدریس (غفلت از روش و ارزش‌های ساخت‌گرایانه)؛ و مضمون پایه عدم توجه به تفاوت‌های فردی با اشاره به پابندی صرف به اهداف آموزشی و بی‌توجهی به وضعیت کلاسی، گروه‌بندی نامناسب دانش‌آموزان و بی‌توجهی به همگنی گروهی، عدم توجه به سطح شناختی دانش‌آموزان در پرسش و پاسخ کلاسی از جمله عوامل آموزشی مؤثر بر این پدیده عنوان شد. یافته‌های پژوهشی در این بخش با یافته‌های پژوهش قریشی خوراسگانی، و همکاران (۱۴۰۱)، خلیلی گشیگانی و همکاران (۱۴۰۱)، ژویوان (۲۰۱۶) و همچنین اظهارات قریب به اتفاق مشارکت‌کنندگان در پژوهش قرابت دارد. خلیلی گشیگانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که روش تدریس در کلاس درس بر سکوت تحصیلی فراگیر اثرگذار است. قریشی خوراسگانی و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهشی در بررسی دلایل و پیامدهای عوامل ناشی از سکوت تحصیلی دانشجویان پرداختند و عوامل مربوط به اساتید همچون

بدخلقی، نداشتن انگیزه تدریس و به روز نبودن اطلاعات را جز عوامل موثر بر سکوت تحصیلی معرفی کردند. ژویوان (۲۰۱۶) عوامل مربوط به معلم همچون استفاده از شیوه‌های تدریس سنتی به جای شیوه‌های مدرن را جز عوامل موثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان معرفی کرد.

عوامل ساختاری مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه: مشارکت‌کنندگان در پژوهش معتقد بودند که از ابعاد مهم و تأثیرگذار در اثربخشی حیطه موضوعی، توجه به ابعاد ساختاری عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه است. این بخش از پژوهش معطوف به بسترها و زیرساخت‌های آموزشی مؤثر است. این بخش از پژوهش معطوف به موضوعات مرتبط با نظام آموزشی به‌طور کلان و ساختار مدرسه‌ای به‌طور خاص است. از جمله مضامین این بخش، تمرکزگرایی در نظام آموزشی است که مشتمل بر تدوین بخشنامه‌های منسجم و یکپارچه‌سازی جریان آموزش، وجود روابط بالا به پایین در ساختار آموزشی، عدم اعتنا به ظرفیت‌های درون مدرسه‌ای، بی‌توجهی به آسیب‌شناسی‌های روان‌شناختی کلاس درس و ارائه نسخه‌های واحد برای همه مدارس بود. همچنین وجود قوانین خشک و غیر منعطف در فضای مدرسه و ضعف محتوایی کتب درسی که بیشتر مشتمل بر محتوای متن محور و منفعل ساز و دارای توالی و تداوم ضعیف هستند شناسایی شدند. ضعف محتوایی سبب خواهد شد که ساخت شناختی فراگیران به‌خوبی توسعه نیابد و به‌نوعی سردرگمی در مطالب برای ایشان پیش آید که خود سبب‌ساز سکوت کلاسی است. مضمون بعدی، بی‌توجهی به خلاقیت و نوآوری است که محوریت آزمون کنکور و مطالعه کنکوری را هدف قرار می‌دهد و در انتها استفاده از سبک‌های رهبری مستبدانه و وظیفه مدار را عامل این پدیده می‌داند؛ و معتقد است تفاوت‌های فردی در کلاس درس و انعطاف‌پذیری با سبک رهبری کنونی آموزشی باعث ایجاد سکوت سازمانی می‌شود. یافته‌های پژوهشی در این بخش با یافته‌های قریشی خوراسگانی و همکاران (۱۴۰۱)، بهنام فر و ضامنی (۱۳۹۴) و بیی (۲۰۱۶) همخوانی دارد. بیی (۲۰۱۶) در پژوهش خود در راستای یافته‌های پژوهش حاضر به این نتیجه رسید که توجه به

منعطف کردن قوانین آموزشی و استفاده از سبک‌های مدیریت مشارکتی زمینه تعامل و مشارکت بیشتر فراگیران در امور تحصیلی خود را فراهم می‌آورد.

عوامل فرهنگی مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه: عوامل فرهنگی به ویژگی‌های حاکم بر فضا و جو اجتماعی اشاره دارد که افراد در آن پرورش می‌یابند. به عقیده مشارکت‌کنندگان، فضای حاکم بر اجتماع و به‌طور خاص کلاس‌های درس به‌نوعی سکوت کلاسی و سازمانی را می‌پسندد و ترجیح را بر این نوع از حضور می‌داند. مشارکت‌کنندگان در این باره اذعان داشتند که عوامل فرهنگی و مرتبط با زمینه‌های بافت محور مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان دوره متوسطه، می‌توانند در پیشبرد اهداف آن سهم عمده‌ای داشته باشند. عوامل فرهنگی متشکل از چارچوب‌هایی است که افراد در آن زیست می‌کنند و بر ویژگی‌های رفتاری ایشان تأثیر بسزایی دارد. ذیل این عنوان، مضامین گروه دوستان و همسالان قرار دارند که دانش‌آموزان در این سن بخش عمده‌ای از فعالیت و تأثیرپذیری خود را از این گروه دارند. همچنین بی‌توجهی به ارزش‌های درون مدرسه‌ای با مؤلفه‌هایی همچون، عدم استفاده از سازوکارهای ارتباط محور در آموزش‌های حضوری و مجازی (انجمن، چت و اتاق‌های ارتباطی)، بی‌توجهی به امکان تعامل در فضای مدرسه، غفلت از خرد جمعی در راستای کیفیت‌بخشی به برنامه‌ها عنوان شد. مضمون دیگر، ضعف در فرهنگ یادگیری است که به بی‌توجهی به یادگیری فردی و جمعی و فعالیت‌های مرتبط، عدم توجه به تولید، تسهیم و انتقال دانش و مباحث در فضای درون کلاسی و برون کلاسی، بی‌توجهی به مشارکت‌های گروهی و فرصت‌های همیاری اشاره دارد؛ و در انتها، ضعف اقتصادی-اجتماعی است که بیان می‌دارد، دانش‌آموزان به‌خصوص در طبقات ضعیف اجتماعی، فعالیت‌های تحصیلی و آموزشی آن‌ها به حاشیه رفته است و بیشتر درگیر فعالیت‌های درآمدزا و اقتصادی شده‌اند. این موضوع به شکل فرهنگی در طبقات ضعیف‌تر، خانواده‌ها را نیز درگیر کرده است. مشارکت‌کنندگان در پژوهش در این باره به فعالیت‌های اقتصادی دانش‌آموزان به‌عنوان مانعی برای ادامه تحصیل و پیگیری فعالیت‌های مدرسه‌ای

اشاره داشتند. یافته‌های پژوهش در این بخش با یافته‌های پژوهش عباسی و همکاران (۱۳۹۹)، ژویوان (۲۰۱۶)، صابریان و همکاران (۱۳۸۶) و رازک و همکاران (۲۰۱۸) همخوانی و قرابت دارد. ژویوان (۲۰۱۶) در پژوهش خود عوامل فرهنگی را به عنوان عامل موثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان معرفی کرد اما در پژوهش وی منظور از عامل فرهنگی تفاوت‌های فرهنگی است که بین مردم کشورهای مختلف وجود دارد برای مثال بیان کرد: فرهنگ آسیایی جمع‌گرایی را بر فردگرایی، خلاقیت و تفکر انتقادی ترجیح می‌دهد و فرهنگ غربی فردگرایی را ترجیح می‌دهد.

سکوت تحصیلی فراگیران از جمله متغیرهای مهم روان‌شناسی در زمینه آموزش است که منجر به چالش‌های زیادی در ابعاد تربیتی و آموزشی فراگیران می‌شود. در این پژوهش سعی شد با مصاحبه و تحلیل دیدگاه ذی‌نفعان اصلی یعنی دانش‌آموزان و فراگیران به شناسایی عوامل مؤثر بر سکوت تحصیلی دانش‌آموزان پرداخته شود. امید است گامی کوچک در جهت شناسایی نقاط کور این متغیر روان‌شناسی برداشته باشیم. در ادامه با توجه به یافته‌ها چند پیشنهاد کاربردی ارائه می‌شود:

با توجه به اینکه یکی از ابعاد اصلی شناسایی شده در زمینه اثرگذاری بر متغیر سکوت تحصیلی مؤلفه‌های روان‌شناختی چون انگیزش، عزت نفس، درون‌گرایی و انزوایی هستند از این رو پیشنهاد می‌شود آموزش و پرورش در مدارس زمینه‌های مشاوره تحصیلی و شخصیتی برای دانش‌آموزان فراهم آورد. همچنین پیشنهاد می‌گردد در آموزش از رویکردهای فعال و مشارکتی استفاده شده و از رویکردهای ارزیابی عملکردی استفاده شود

با به یافته‌های بعد آموزشی و نقش توجه به تفاوت‌های فردی فراگیران در سکوت تحصیلی، پیشنهاد می‌شود از شخصی‌سازی آموزش در مدارس حمایت شده و زمینه شخصی‌سازی آموزش و فراهم کردن محتوای شخصی‌سازی شده برای فراگیران محیا شود.

منابع

- اسلامیان، زهرا؛ سعیدی‌رضوانی، محمود؛ کرمی، مرتضی و ایوانس، دیوید (۱۴۰۱). بررسی تفاوت‌های فردی دانش‌آموزان از منظر دلالت‌های نظری در طراحی برنامه درسی. پژوهش‌های برنامه درسی، ۱۲(۲)، ۵۱-۲۸. <https://doi.org/10.22099/jcr.2023.6955>
- ایزدی، متین؛ نوری، کژان؛ سلیمانی، ربیوار و زندی، ثوبیه. (۱۴۰۲). نقش دروانگرایی و برونگرایی در مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان. اولین همایش بین‌المللی افق‌های نوین در آموزش و پرورش در هزاره سوم. <https://civilica.com/doc/1962578>
- آریاپوران، سعید و اعتمادی زاده، هدایت‌الله (۱۳۹۹). رابطه‌ی مدیریت کلاس مبتنی بر یادگیری اجتماعی-هیجانی و تعامل معلم-دانش‌آموز باسواد هیجانی دانش‌آموزان ابتدایی، نشریه تدریس پژوهی، ۸(۱)، ۷۹-۵۹. <https://dorl.net/dor/20.1001.1.24765686.1399.8.1.4.9>
- بنیاد (مورد مطالعه: دانش‌جومعلم‌ان علوم پایه). پژوهش در آموزش شیمی، ۴(۳). https://journals.cfu.ac.ir/article_2899.html
- بهنام فر، رضا (۱۴۰۰). آموزش مجازی و سکوت کلاسی؛ کرونا فرصتی برای نگاهی به واقعیت. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، ۲۱(۱)، ۳۷۰-۳۷۲. <http://ijme.mui.ac.ir/article-1-5358-fa.html>
- بهنام فر، رضا و ضامنی، فرشیده (۱۳۹۴). شناسایی تأثیر ساخت شناختی بر سکوت کلاسی دانشجویان. مجله مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد، ۱۰(۴)، ۲۸۶-۲۹۳. <https://www.sid.ir/paper/208170/fa>
- پورشافعی، هادی (۱۳۹۸). راهبردها، روش‌ها و اصول تدریس. انتشارات دانشگاه بیرجند: بیرجند. جان‌مشایخ، پری و برزیده، ام‌البین (۱۳۸۹). بررسی سبک تأثیر رفتار رهبری معلم بر خلاقیت دانش‌آموزان ابتدایی شهرستان کازرون. فصلنامه نوآوری‌های مدیریت آموزشی، ۶(۱). <https://dorl.net/dor/20.1001.1.20081138.1389.6.1.7.6>
- حسینی‌راد، منیژه؛ دانش‌پور، محمدمعین؛ غضنفری، محمدرحمان و حمیدی، علی. (۱۴۰۰). مقایسه تأثیر روش تدریس سخنرانی و مشارکتی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سوم ابتدایی در درس علوم تجربی. دوفصلنامه تخصصی پژوهش در آموزش زیست‌شناسی، ۲(۲). <https://dorl.net/dor/20.1001.1.27172252.1399.2.3.5.6>

خلیلی گشنیگانی، زهرا؛ قدم پور، عزت اله؛ غلامرضایی، سیمین (۱۴۰۱). نقش میانجی خودکارآمدی تحصیلی در رابطه بین ویژگی‌های شخصیتی و رفتار سکوت کلاسی دانش‌آموزان. *روانشناسی*، ۱۱ (۷)، ۲۱-۳۲.

<http://dorl.net/dor/20.1001.1.2383353.1401.11.7.1.0>

رنجبرمحمدی، رویا؛ سعیدی، مهناز و آهنگری، سعیده (۱۴۰۱). بررسی اثربخشی آموزش یادگیری خودتنظیمی بر درک مطلب و تفکر انتقادی به کمک معدل معادلات ساختاری با رویکرد کمترین مربعات جزئی. *فصلنامه روان‌شناسی مدرسه و آموزشگاه*، ۱۱ (۲)، ۵۴-۶۱.

<https://dx.doi.org/10.22098/jsp.2022.1713>

شکی، محمدحسن (۱۳۹۹). نقش سکوت سازمانی بر گرایش به نوآوری معلمان مقطع ابتدایی شهرستان ساری. *پنجمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در آموزش و پژوهش*.

<https://civilica.com/doc/1152781>

صابریان، معصومه؛ حاجی آفاجانی، سعید؛ غفاری، پروین و قربانی، راهب (۱۳۸۶). فرهنگ کلاسی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی سمنان. *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۷ (۱)، ۱۴۳-۱۴۸.

عباسی، محمد؛ ملکی، محبوبه؛ رومانی، سعید و عالی پور، کبری (۱۳۹۹). تأثیر آموزش گروهی مهارت‌های اجتماعی بر رفتار سکوت کلاسی، ترس از ارزیابی منفی و کمرویی در دانش‌آموزان دختر. *نشریه راهبردهای آموزش در علوم پزشکی*، ۱۳ (۴)، ۳۰۶-۳۱۵.

<http://edcbmj.ir/article-1-1585-fa.html>

قاسم‌زاده، داوود و حسینی‌صدر، صمد (۱۴۰۲). مطالعه کیفی فرآیند بی‌انگیزگی تحصیلی با استفاده از شیوه نظریه داده

قریشی خوراسگانی، مریم؛ نظرزاده زارع، محسن و حیدری، مریم (۱۴۰۱). واکاوی دلایل و پیامدهای ناشی از سکوت دانشجویان در کلاس درس. *فصلنامه اندیشه‌های نوین تربیتی*، ۱۸ (۳)، ۲۶-۷.

https://jontoe.alzahra.ac.ir/article_5685.html

مرادی، الهام؛ صفانیا، علی محمد و پور سلطانی زرنندی، حسین (۱۳۹۸). رابطه علی انواع سکوت سازمانی با رفتار شهروندی سازمانی: نقش میانجی هویت سازمانی. *دست آوردهای روان‌شناختی*،

<https://doi.org/10.22055/psy.2019.25281.2038>، ۱۳۱-۱۵۰، (۱)۲۶

- مشکی باف مقدم، زهره، چراپین، مسلم، اکبری، احمد و داوودی، علیرضا (۱۳۹۸). تحلیل نشانه شناختی "سکوت" در مدیریت کلاس درس. مبانی تعلیم و تربیت، ۹(۲)، ۶۷-۸۴.
<https://doi.org/10.22067/fedu.v9i2.79854>
- میر هاشمی روته، زهرا سادات و شکری، امید (۱۳۹۷). رابطه باورهای خودکارآمدی ادراک‌شده و تعامل معلم دانش‌آموز: نقش واسطه‌ای هیجانانگیز معلم. نشریه پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۶(۲۳)، ۳۷-۵۲.
<https://doi.org/10.30473/etl.2019.5405>
- وثوقی فرد، الهام؛ شمس، غلامرضا و ابوالقاسمی، محمود (۱۴۰۲). طراحی الگو توسعه حرفه‌های معلمان برای ایفای نقش رهبری در مدارس ابتدایی. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۲۲(۸۷)، ۱۰۲-۸۳.
<https://doi.org/10.22034/jei.2023.376135.2513>

References

- Beebe, J. (2016). Extraversion-Introversion (Jung's Theory). In *Encyclopedia of personality and individual differences* (pp. 1522-1525).
http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-28099-8_1073-1
- Aripin, J., & Umam, A. (2019). Dealing with Students Reticent in Speaking Activity in ESL Classroom. *English Journal*, 13(1): 1-8.
<http://dx.doi.org/10.32832/english.v13i1.3774>
- Brodin, E. M. (2018). The stifling silence around scholarly creativity in doctoral education: Experiences of students and supervisors in four disciplines. *Higher Education*, 75 (4), 655-673.
<https://link.springer.com/article/10.1007%2Fs10734-017-0168-3>
- Arief, N. N., Famiola, M., Pratama, A. P., Anggahegari, P., & Putri, A. N. (2022). Sustainability Communication through Bio-Based Experiential Learning. 14(9), 5204. <https://doi.org/10.3390/su14095204>
- Ha, P. L., & Li, B. (2014). Silence as right, choice, resistance and strategy among Chinese 'Me Generation' students: Implications for pedagogy. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 35(2), 233-248.
<https://doi.org/10.1080/01596306.2012.745733>

- Huda, M., Sabani, N., Shahrill, M., Jasmi, K. A., Basiron, B., & Mustari, M. I. (2017). Empowering learning culture as student identity construction in higher education. In *Student Culture and Identity in Higher Education* (pp. 160-179). <http://dx.doi.org/10.4018/978-1-5225-2551-6.ch010>
- Mullen, C. A. (2017). *Creativity and education in China: Paradox and possibilities for an era of accountability*.
- Orth, U., & Robins, R. W. (2014). The development of self-esteem. *Current directions in psychological science*, 23(5), 381-387. <http://dx.doi.org/10.1177/0963721414547414>
- Pranasti, B.W. (2013). Student's Silence Experience on EFL Classroom: Factors and Solutions. Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Sarjana Pendidikan. Satya Wacana Christian University
- Razak, A., Sarpan, S., & Ramlan, R. (2018). Effect of leadership style, motivation and work discipline on employee performance in PT. ABC Makassar. *International Review of Management and Marketing*, 8(6), 67.
- Tekin, Ç., & Akgemci, T. (2018). *The impact of Fear of Negative Evaluation of Employees on Organizational Silence* (No. 7809531). International Institute of Social and Economic Sciences. <http://dx.doi.org/10.20472/IAC.2018.038.008>
- Yakaboski, T., Perez-Velez, K., & Almutairi, Y. (2018). Breaking the silence: Saudi graduate student experiences on a US campus. *Journal of Diversity in Higher Education*, 11(2), 221. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/dhe0000059>
- Zhouyuan, Y. U. (2016). The analysis about the factors of silence in college English classroom. *Studies in Literature and Language*, 12(5), 105-110. <http://dx.doi.org/10.3968/8402>
- Kiemer, K., Gröschner, A., Pehmer, K. & Seidel, T. (2015). Effects of a classroom discourse intervention on teachers' practice and students' motivation to learn mathematics and science. *Learning and Instruction*, (35), 94-103. <https://doi.org/10.1016/j.learninstruc.2014.10.003>

- Hanna, A. (2021). Silence at school: Uses and experiences of silence in pedagogy at a secondary school. *British educational research journal*, 47(5), 1158-1176. <https://doi.org/10.1002/berj.3719>
- Wang,S. & Moskal, M. (2019). What is Wrong with Silence in Intercultural Classrooms? An Insight into International Students' Integration at a UK University. *Journal of Comparative & International*, (11), 52-58. <http://dx.doi.org/10.32674/jcihe.v11iWinter.1087>
- Noviant, D., Hijrah & Anugrawati, N. (2023). Class Interaction Analysis in English Learning Based On Flanders Interaction Analysis Category System (FIACS). *English Language Teaching Methodology*, 3(1). <https://doi.org/10.56983/eltm.v3i1.222>

